

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קג.

בגלל מנשה דלא עשה תשובה. והמשיך כולן אחריו: **לאשר עשה אחאב.** דמשמע כשיעור השנים שחטא אחאב במלכו חטא מנשה והיינו כ"ב שנה שחטא זהם כנגד כ"ב שנים שמלך אחאב: **פשו לכו ל"ג.** עשה תשובה: **וישמע אליו ויחמר לו.** ומצחוק כתיב ויעתר לו.

כך שמעתי: **מדת הדין.** היתה מעבדת שלל להקציל פני מנשה במתנה ועשה הקב"ה מחמת דרכיו ופסטי ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין: **מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים ובראשית ממלכת דאקיה.** מ"ט כתיב דהני בראשית יותר מאחרניי: **וכי עד האידנא לא הוו מלכי.** ואי משום תחלת ממלכתו קאמר ה"ל למכתב בשנה ראשונה למלכותו אלל להכי שני קרא דזיכוריה וכתבי בראשית ללמדך מעשה בראשית היה זימני יהויקים שבקם הקב"ה להחזיר את עולמו לתמו וזהו כמו שהיה מבראשית: **כיון שנסתכל בזורו.** של יהויקים שהיו לדקים שעדיין לא גלו חרש והמסבג: **דורו של דאקיה.** היו רשעים שכל הדאיקים הגלו כבר עם יהויכין: **איך חסם נשפט.** זה הקב"ה שנקרה ל' איש מלחמה (שמות טו) איש אויל אלו מלכים שבסמון אמו ואמליה ורגו ושחק ואין נחת זין שהוא כועס עמהם זין שהוא שוחק עמהם אינן יראין מלפניו ואינם חמים לחזור למוטב: **כני ליה למר כו.** לאו דוקא נקט מר אלל משום דהכי מיילי דלינשי כשהוא חסם כשהוא רואה להשפט ולהמוותם שבסמון זין שהוא שוחק עליהם זין שהוא כועס עמהם אינם יראים מלפניו ואינם חמים לחזור למוטב: **מקום שהיו מחסכין זו.** והרשין הלכות הפך למוטב לזים של שרי מלך בצל: **בשער הסוך.** לשון חומך והיינו צהר הצית וצעורה שסם היו יוצאים סנהדרין וכדאמר צעלמא (לעיל דף פו): **בני דינין היו סם אחד בלשכת הגזית ואחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הצית:** **קולתיה סלל.** כלומר במקום שהיו

חומתין הלכות זו דיני שרי בצל דינים שלהם: **באשרא דמריה סלל זיינייה.** מקום שהאדון תולה כליו: **קולנא ריעאל.** נצל רועה: **קולתיה סלל.** כדו תלה לשם כמו (בראשית כד) כדה דמתרגמינן קולתא. ל"א קודמיה מקדמו כמו (סוטה דף טז.) מקדה של חרס: **והנה עלה כולו קמשונים זה אמון.** שהעלה שממית ע"ג המוצב לקמן [ע"פ]: **כסו פניו חרולים זה יהויקים.** שסכה פניו מאורו של הקב"ה כדאמר לקמן [ע"פ] כלום אנו כריים אלל לאורו וטול אורו: **על שדה איש על עבריה זה אחו.** ולהכי קרי ליה על שחמס את המורה וצטל את העבודה לקמן [ע"פ]: **ועל כרס ארס חסר לב זה מנשה.** שקדר אורכות והרס את המוצב [ע"פ]. (ל"א) חרולים אורטיג"ש: **זה לדקיה.** שהיה לדק ונהרס בית המקדש זימניו: **משך ידו אס לוללים.** משך הקב"ה את ידיו מן הלוללים שלל להסתקב אללס: **לא יגורך רע.** היינו מספרי לשון הרע דכתיב צמריה מאכד דוכי כוז איש דמיס וגו' ועוד דכתיב צמריה קרנס הוות קצר פתוח גרונס וגו': **שלל סלל אשחך ספק נדה וכו'.** והיינו צלהלך צאשמן כדאמר"י אין אלו אלל אשה"ו וצעה"ו שאדם צל מן הדרך קשה לו כשימצל את אשמו ספק נדה יותר מנדה ודאית שעל ספק הוא מינר וילכו תקפו ואומר טהורה היא ועל חסם אני מונע: **עד כאן פתח אציו.** דוד אציו שללמה צנו. מסתמא לפי ענין הצרכות יש לידע סדור צרכות) שכן דרך האכ דצדדים אללו בספק נדה וצילה"ר וצברהוריס רעים וצבנים ותלמידים שלל יקדומו מצבילס צדדים אלל אשה אינה נותנת דעת צך אלל מהמרכת הלז שיש לה מתפללת על צנה שינלל מאכד נגף ומרויחן וסדין לפיכך קא דריש לפי הענין שללו צרכות צרכו אמו כי מלאכיו ינוה לך מ"ר. ועוד משום דכתיב כי מלאכיו משמע ליה דסליק ענין אחד דצרכה ומכי מלאכיו עד כי צי חשק סליק מד ענין הלכך מוקים דמי לדמי דע"כ צרכו אציו וכו'. מ"ר:

בגלל מנשה דלא עבד תשובה א"ר יוחנן כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה ידיהן של בעלי תשובה דתני תנא קמיה דר' יוחנן מנשה עשה תשובה (ל) שלשים ושלש שנים דכתיב יבן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו וחרמשים וחרמש שנה מלך בירושלים ויעש (הרע) [אשרה] כאשר עשה אחאב מלך ישראל כמה מלך אחאב עשרין ורתתין שנין מנשה כמה מלך חרמשים וחרמש דל מינייהו עשרים ורתתין פשו להו תלתין ותלת א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתי' וישמע אליו ויחזיר לו ויעתר לו מיבעי ליה מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין וכו' א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו וכתבי בראשית ממלכת צדקיה וכי עד האידנא לא הוו מלכי אלא בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים נסתכל בדורו ונתקרה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה נסתכל בצדקיה ונתקרה דעתו בצדקיה נמי כתיב ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחות ולא מיחה וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת אמר הקב"ה כעסתי על אחו ונתתיו ביד מלכי דמשק זיבח וקוטר [לאלהיהם] שנאמר וזיבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר [כי] אלהי מלכי ארם הם מעוררים אותם להם אזבח ויעורוני והם היו [לו] להכשילו ולכל ישראל שחקתי עם אמציה ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנאמר ויהי אחרי (כן) בא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני פפא

שעיר ויעמידם [לו] לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בכיי ליה למר דלא ידע חיילי למר דלא ידע ווי ליה ^א למר דלא ידע בין טוב לבייש יויבאו כל [שרי] מלך בבל [וישבן] בשער התוך א"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתיכין בו הלכות אמר רב פפא היינו ^א דאמרי אינשי באתרא דמריה תלא ליה זייניה תמן קולבא רעיא קולתיה תלא (סימן על שדה בתים לא תאונה) אמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב ^א על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבניו והרסה על שדה איש עצל עברתי זה אחו ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה והנה עלה כולו קמשונים זה אמון כסו פניו חרולים זה יהויקים וגדר אבניו נהרסה זה צדקיהו שנחרב בית המקדש בימיו ^א ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כח לציים כח שקרנים כח חניפים כח מספרי לשון הרע כח לציים דכתיב ^א משך ידו אס לוללים כח שקרנים כח חניפים כח מספרי לשון הרע ^א דכתיב ^א כי לא אל הפץ רשע אתה לא יגורך רע ^א ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב ^א לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך לא תאונה אליך רעה שלא ישלום ^א בהן יצר הרע ונגע לא יקרב באהלך ^א שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שתבא מן הדרך דבר אחר לא תאונה אליך רעה שלא יבעתוך חלומות רעים והרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח בשבילו ברבים ^א עד כאן ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו ^א כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו שמים

1. בן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו וחרמשים וחרמש שנה מלך בירושלים ושם אמו חפצי בת: מלכים ב כא א
2. ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישלם ירושלים למלכותו וידע מנשה כי לא הוה האללהי:
3. דברי הימים ב לג ג
4. ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנה הרביעית בחודש החמישי אמר אלי חנניה בן עוזי הנביא אשר מבגבעון בבית ה' לעיני הכהנים וכל העם לאמר:
5. ויעש הרע בעיני ה' ככל אשר אשר עשה יהויקים:
6. איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו וכתבי בראשית ממלכת צדקיה וכי עד האידנא לא הוו מלכי אלא בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים נסתכל בדורו ונתקרה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה נסתכל בצדקיה ונתקרה דעתו בצדקיה נמי כתיב ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחות ולא מיחה וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת אמר הקב"ה כעסתי על אחו ונתתיו ביד מלכי דמשק זיבח וקוטר [לאלהיהם] שנאמר וזיבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר [כי] אלהי מלכי ארם הם מעוררים אותם להם אזבח ויעורוני והם היו [לו] להכשילו ולכל ישראל שחקתי עם אמציה ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנאמר ויהי אחרי (כן) בא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני פפא שעיר ויעמידם [לו] לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בכיי ליה למר דלא ידע חיילי למר דלא ידע ווי ליה ^א למר דלא ידע בין טוב לבייש יויבאו כל [שרי] מלך בבל [וישבן] בשער התוך א"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתיכין בו הלכות אמר רב פפא היינו ^א דאמרי אינשי באתרא דמריה תלא ליה זייניה תמן קולבא רעיא קולתיה תלא (סימן על שדה בתים לא תאונה) אמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב ^א על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבניו והרסה על שדה איש עצל עברתי זה אחו ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה והנה עלה כולו קמשונים זה אמון כסו פניו חרולים זה יהויקים וגדר אבניו נהרסה זה צדקיהו שנחרב בית המקדש בימיו ^א ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כח לציים כח שקרנים כח חניפים כח מספרי לשון הרע כח לציים דכתיב ^א משך ידו אס לוללים כח שקרנים כח חניפים כח מספרי לשון הרע ^א דכתיב ^א כי לא אל הפץ רשע אתה לא יגורך רע ^א ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב ^א לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך לא תאונה אליך רעה שלא ישלום ^א בהן יצר הרע ונגע לא יקרב באהלך ^א שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שתבא מן הדרך דבר אחר לא תאונה אליך רעה שלא יבעתוך חלומות רעים והרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח בשבילו ברבים ^א עד כאן ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו ^א כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו שמים

(א) בפסוק כתיב ויעתר וכן העמק לעיל קא: ואפשר דכדברי הימים שהיה לפני רש"י היה כדבר ויחמר לו עמ"ש מוס' בשבת נה: ד"ה מעבדין כו וכן מלני בירושלמי כו ע"ש, (ב) וערכין פ. ע"ש, (ג) למאן. רש"י, (ד) צ"מ פד: (ה) סוטה מב. צ"מ, (ו) שבת קמט: מניגה יב: סוטה מב, (ז) וברכות נה: ע"ש קל"ט, (ח) ו"ל ב"ר, (ט) צ"מ ק"א, (י) נכ"ס ט"ף: גזון וכו' הערך, (יא) ו"ל אהר ד"ה קולמיה, (יב) ו"ה והנה ו"ה כסו ו"ל אהר ד"ה ועל כרס, (יג) ומועד קטן פ"א, (יד) ד"ה אין אהלו אלל אשמו, (טו) כ"ס: ל"ד שדך כרס,

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה קולנא ריעאל. כ"ב וצ"מ פסק הפועלים בראשון בלבא רעש כ"ב:
לעזי רש"י
אורטיג'יש [אורטיג'יש].
סרפדים.
מוסף רש"י
מאי דכתיב בראשית ממלכות כו. מאי שאל דכתיב יהויקים ודאקיה בראשית, לפי שניקם הקב"ה להפוך מעשה בראשית צימיהם (ש"כ) באתרא דמריה תלא ליה זייניה. יתד שהיה הגבור רגיל לתלות בו כלי זינע, הנבל הכועס תרמילו תלה, גול"א צלע"י (ב"מ פ"ד). משך ידו. הקב"ה מותית את לוללים (סוטה פ"ב). לא יגורך רע. לא יגור עמך רע, וגבי מספרי לשון הרע כתיב, דכתיב כשהוא פושט ידו אין צפיה נמה וגו' (שם) ספק נדה. וכל שכן ודאי (ב"מ פ"ד).